

φοκίες αφίνετε ; Διέτε τί δυσκολίες σας περιμένουν. Προσέξτε σέ τί λαβύρινθο μπαίνετε... Έσείς ξέρετε—κάμετε όπως θέλετε· εγώ δέ θα σας ακολουθήσω ποτέ.

Τις δυσκολίες αυτές τις ξέρουμε κ' εμείς. Τις ξέρουμε από την πράξη και όχι κατά θεωρία.

Άνθρωποι καταστημένοι, ώριμοι, λέμε λοιπόν της «Ν. Ημέρας». Την παλιά την τάξη δεν την θέμε πιά. Αφίνουμε, απορίχνουμε με καταφρόνια, εκείνο που τιμούσαμε άλλοτες, από που τόσο τιμάτε ακόμα εσείς.

Θέλουμε μιὰ νέα τάξη. Μιὰ τάξη που θα δώσει στα παιδιά μας εκείνο που τους χρειάζεται· για να προκόψουν και γρήγορα.

Χάνουμε την ήσυχία μας, τις βολές μας, αφίνουμε εκείνο που ως τώρα μας τιμούσε, παίρνουμε εκείνο που μας λογαριάζεται για όνειδος, όμως από που θέλουμε θα το κατορθώσουμε. Την παλιά την τάξη θα την καταλύσουμε.

Λόγος ανώτατος μας οδηγεί — αγάπη δε μας αφήνει να σταθούμε ούτε στιγμή.

Λόγος ανώτατος και τόσο άπλος. Μά· ίσα ίσα τάπλά και τα μεγάλα δεν προσέχουν οι άνθρωποι.

Τα είπαμε τόσες φορές· τα ξαναλέμε. Το παιδί για να περάσει από την αγραματοσύνη του την τωρινή στα γράματά του τα τωρινά και τα μελλούμενα, ανάγκη να περάσει με τη γραμματική της αγραματοσύνης του έθνους του τωρινού.

Η ψυχή αγραμάτιστη θησαύριζε, άμαθη δημιουργούσε τον κόσμο· το θησαυρό που μαζέψε, τη δημιουργία που έκαμε θα έρπει το σκολιό να τον παρουσιάσει στο παιδί με σεβασμό. Το πυροφάνι της συνειδησης θάρσει να φέγγει εκείνο που χρόνια έκανε η ψυχή άσυνείδα.

Το παιδί θα διει πού είταν οι τρόποι, οι τύποι, οι ιδέες που άνίδεια του κατ'αφτές αρχιτεχνοούσε ο νοός του.

Η δράση εκείνη ή πριν από το σκολιό έγινε. Δέ ξεγίνεται πιά. Ο κόσμος του παιδιού δημιουργήθηκε. Δέ χαλινέται. Όμως ή Ελληνική κλασικότητας εκπαίδευσις άλλα φρονεί. Με την καθαρύουσα, με το βάνουσο το χαμάλιο της δαβλό, που τονέ χώνει στου παιδιού το μυαλό χαλνζ, ξεκάνει ό,τι είχε γίνει ως τότες και βάζει στον τόπο του—τί ; τ' άχερα του προγονισμού.

Από δθ και μπρός πάν όλα στραβά. Κ' ή «Ελληνική κλασικότητας εκπαίδευσις» δέ νιώθει πως πρέ-

πει ν' αλλάξει το στραβό της το κεφάλι, δέ νιώθει πως ανάγκη να συνταιριαχτεί άφτη με τους τύπους, με τους τρόπους τους προσχολικούς, με την αρχιτεχτονική τή νέκ του φυσικού, του γερού, του νέου νοού.

Νά έτούτα δά τα τόσο άπλά πράματα τα λέμε με δύο λέξεις — Γραμματική της Αγραματοσύνης.— Και λέμε πως δίχως άφτη άδύνατο να καλλιεργηθεί του παιδιού ο νοός, άδύνατο να κατορθώσουνε στο έθνος γράματα έπιστήμη, φιλοσοφία, τέχνη. Και λέμε πως ή «Ελληνική εκπαίδευσις» αρχίζει από την άλφαβήτα με το ψέμα και πως με το ψέμα δέν είναι τρόπος άνθρωπιστεί ο άνθρωπος.

Νά το ζήτημα που τόσο πολύπλοκο το βλέπει ή «Νέα Ημέρα». Έτσι άπλά περιστατωμένο, γίνεται ζήτημα του νοού των παιδιών μας άφου ο δικός μας δέν το χωρεί.

Οί Ρωμάνοι λέγανε. Salus populi, suprema lex esto. Στις κρίσιμες δηλαδή στιγμές του κράτους στέλνανε νόμους και προγόνους να κουρέβονται και λέγανε «ή σωτηρία του έθνους ως είναι ο ανώτατος νόμος».

Κ' εμείς στις πιό κρίσιμες ώρες που περνά το Γένο, λέμε. Στην κατάρη ή Γραμματική των προγόνων, οι συνέπειες κ' οι άσυνέπειες, τα καλαίσθητα και τ' άκαλαίσθητα, στον κόρακα οι πρόγονοι κι οι νόμοι τους, στο διάβολο ή προγονολατρεία που φέρνει την έπιγονοβλακία !

Salus pueri suprema lex esto. Νά το κήρυγμα το δικό μας. Νόμος ανώτατος ή σωτηρία του παιδιού.

Και λοιπόν το ψέμα θα το καταλύσουμε.

Τα έμπόδια τα ξέρουμε είναι πολύ περισσότερα και μεγαλείτερα άπ' ό,τι μας το δείχνει ή «Ν. Ημέρα». Μά όσα κι όπια δέ θα μας κόψουνε το δρόμο.

Τη «Ν. Ημέρα» την άνησυχούνε πολύ κάτι άφαιρεμένα έμπόδια. Πώς θα συνταιριαχτούνε δυό γραμματικές ; Και τρεις, άν το καλούσε ή ανάγκη. Άπλούστατο. Ούκολουθήσει και στή Γραμματική ό,τι ακολουθεί κάθε φορά, που έρπει ή ώρα ν' αναποδογυριστούνε καθεστώτα, όσια.

Πολλοί χάνουνε το είναι τους, άλλοι πάν έξορία άλλοι με το καλό ή με το στανιό δουλεύουνε τη νέα τάξη. Έτσι και με τις λέξεις. Ένα σωρό θέλουνε σκότωμα. Άν κ' είναι πεθαμένες τα φαντάσματά τους φέρνουνε ταραχή. Άλλες θα πά να βρουνε τους προγόνους, στα Ηλύσια. Όσες από την παλιά τά-

ξη μείνουνε θα λάβουνε τη διαταγή ν' αφίσουνε τα παλιά τους ιδιώματα. Άνάγκη πάσα να κάνουνε άσυνείπια. Μερικί δέ θα την κατορθώσουνε την άσυνείπια τους με τόση συνέπια όση σωστά σωστά άπαιτεί ή νέα τάξη. Ού παραδλέψουμε και θα μας υπερετήσουνε κ' έτσι.

Νά το ζήτημα της Γραμματικής και της φθολογίας. Άφτα τέχνηρικ. Κατ' άφτα θα κοπούνε όλα.

Η νέα ζωή θα βολέψει μιὰ χαρά της νέας ζωής τις ανάγκες. Κανένας φόβος μήν ή ζωή κοινοσταθεί. Φόβος μονάχκ μήπως το «Συντηρητικόν Πνεύμα» ξαναπαρουσιαστεί πολύ ναρίς. Η άδράνεια του ανθρώπου είναι φοβερή. Και λοιπόν το μεγάλο, το σπουδαίο μας έργο είναι τώρα ή καταστροφή. Μά καταστροφή δίχως έλεος. Αιώνες και αιώνες κουμουλώσανε την πλάνη στον τόπο μας και στο νοού μας. Ξεριζώμα και ξεθεμέλιωμα. Για το μεγάλο αυτό έργο δέ χρειάζεται ή φρονιμαδα που βλέπει κατ' τα περαμένα, χρειάζεται ή φαντασία ή νεανική που βλέπει κατ' τα μελλούμενα και τα δημιουργεί.

Η «Ν. Ημέρα» ρωτά. Τί θα κάνουμε με τα άφαιρεμένα ; Η δημοτική ρωχή κι άνικακη, ίσα ίσα στα μεγάλα και στάψηλά ! Δέν είναι έτσι ;

Η καθαρύουσα πλούσια ! Έχει από την αρχαία, που δέν είχε δά και τόσα, κ' έχει από τον παγκόσμιο πολιτισμό, που ξεχείλισε. Ο παγκόσμιος πολιτισμός κελά θα κάνει να ρίξει ένα σωρό άπ' τ' άφαιρεμένα του στα σκουπίδια.

Πολλά από τα τρανά άφαιρεμένα είναι άδειες λέξεις. Άδειες μά γίνονται μπόδίσματα στο νοού, έναντιώματα στή δράση. Τέτια έχει ή καθαρύουσα ένα σωρό. Άς τα κρατά. Για περιττά τόπο δέν έχουμε.

Τ' άφαιρεμένα γίνονται από δράσης αισθητής σημαδιακές λέξεις. Πολύ νόστιμο θάταν ή δημοτική να μήν μπορεί να κάνει, άφου οι ίδιες γίνονται όλοένα από εικόνες αισθητές, κι άφου οι λέξεις άφαιρέματα είναι σχεδόν όλες.

Και λοιπόν πριν από τ' άφαιρεμένα που θα πάρουμε, να κοιτάζουμε τα συγκεκριμένα που έχουμε. Άφτα ν' αφίσουμε να ζήσουνε λείφτερκ. Τότε θα φανεί ο πλαστικός χυμός της δημοτικής. Τα χρήσιμα θα δημιουργηθούνε. Εμείς ως τόσο ως καταστρέφουμε δίχως έλεος τα κούφια, τα άδεια, τα περιττά.

Και τέτια κούφια, άδεια και περιττά είναι τα

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Δέν έβαζε ή Κατινούλα την άπάντηση του κ. Χουίταρη κ' ίσως να μήν άπάντησε διόλου. Μά τί λέγανε κ' οι άλλοι ; Δέ φαντάζεται κανείς καλύτερους γιατρούς και μεγαλύτερη άκινησιά, στραβομάρα μεγαλύτερη. Δέ φαντάζεται άρρωστο πιό αγαθό και πιό φρόνιμο. Του κάκου ώστόσο πολεμούσε να τους οδηγήση. Δέν την πιστεύανε. Πού να την άκούσουνε ; Ο κ. Χουίταρης θα σώπασε, γιατί του φαινότανε παράξενο, άδύνατο, άντιεπιστημονικό, τα βάρδια να σου χαλάσουνε τη χώνεψη, να σου πειράξουνε τάντερα σου, να σου φέρουνε διαβήρια. Όρίστε! Δέ γίνεται που δέ γίνεται, άφου δέν έγινε ποτές.

*) Η αρχή του στο 228 φύλλο.

Φώναζε ή Κατινούλα. Τίποτα. Μόλις, μιὰ σταλούλα, συχίζοτανε ίδιος ο κ. Σεβιλιάς· τον άνησυχούσανε, λεί, όχι τόσο οι θερμοκρασίες, που στην κατάσταση της δέν άπορούσε με δάφτες, παρά ή ακατανίκητη διαβήρια. Δέ δοκιμάζανε όμως κανένα γιατρικό καινούριο να την κόψουνε. Πάντα το λάουδανο και τόπιο που δέ φελούσανε. Η άρρωστη άδυνάτιζε και πήγαινε. Άπό τη δεσφτέρα, δεκαπέντε, μηνούσε του Άντρέα πως σηκώθηκε στις έντεκα κι άξαφνα νόμισε πως θα λιγοθυμήση — όπως κόν τεψε μιὰ μέρα να το πάθη και στο νοσοκομείο του Παρισίου. Δέν ξαναπλάγιασε άμέσως, να ξεκουραστή· «Νάλλάξω, να γδυθώ, να νενιώ πάλε στο κρεβάτι, όχι, όχι, δέν μπορώ και παραιτιούμαι.» Το κουράγιο της το μοναδικό, που σταθήκε ο παντοτινός της βοηθός, το κουράγιο που θα πή στον άρρωστο ύγεια, σα ν' αρχίζει τώρα να τσακίζεται, κ' έβλεπε στο γράμμα της εκείνο τί άπελπιστικά πάλεβε ή θέλησή της, γιατί ο κ. Σεβιλιάς της μιλούσε για δάιτες που τις έννοιωθε για άνώφελος ή Κατινούλα, κ' έγραφε του Άντρέα λόγια λυπητερα· «Είπα του κ. Σεβιλιά πως για τον άφέντη, γιατρέ, που είναι τόσο καλός, για τ' άφέντικά μου, ναί, θα προσπαθήσω να κάμω κι άφτό που μου λέτε, και

σας βεβαιώνω πως φούσκωνε μέσα μου ή καρδιά μου, ενώ του κουβέντιζα. Δέν πρέπει κιόλας με τις δάιτες, ή άνκιμίχ μου, που είναι κάμποση κ' έτσι, να χειροτέρευση. Φοβούμαι πάντα να σας λυπήσω με τα γράμματά μου, σα δέν πηγαινω καλά. Μά πρέπει όλοι μας να κάνουμε κουράγιο, γιατί πρέπει πάντα ο άθροπος ν' αλληλοβοηθείται· μοναχός του κανείς ποτέ του δέν έχει μήτε την ίκανή τή δύναμη, και μήτε το χρειάζομενο το κουράγιο. Με την καρδιά μου, όλους σας φιλώ.»

Οί γιατροί, ο κ. Σεβιλιάς, ο κ. Κούρης, και περισσότερο άπ' όλους ο κ. Χουίταρης, είχανε την πεποίθηση πως το κάτω κάτω τέτοια διαβήρια με γιατρικά δέ γιατρέβεται, πως δέν είναι άπλή άντερια, πως έρχεται από το στομάχι, που είναι και τουτο μολιμένο μαζι με τάντερα, το σκότι και ταποδέλοιπα, όπως ξέθαξα το ζηγούσε ο Σεβιλιάς της Κατινούλας της ίδιας και έγραφε άφτη στον άφέντη. Δέν της ξαναίγανε όμως την άληθινή τους τή γνώμη, πως έπασκε δηλαδή από άντεροφύμωση. Και τόντις έτσι τελειώνουνε πολλοί φυματιασμένοι. Φέβγει, φέβγει από τα σπλαχνα μας ή ζωή, το ποτάμι του θανάτου μέσα μας καταρακουλζ, μας άδειάζει σέρνει κι άποσέρνει στα αιώνια βάραθρα του Χά.

Η ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

A. ΓΕΝΙΚΑ

Κάθε λαός, κάθε φυλή, κάθε έθνος, κάθε κράτος είναι καμωμένα από ένα ομαδιασμά ανθρώπινο που κοινές συφορές και χαρές, κοινό συμφέρο ή ανάγκη, κοινά περιστατικά κρατούν λίγο πολύ σφιχτά ένωμένα. Η ένωση αυτή μορφώνει ένα ζωντανό οργανισμό, που, τότε με θαμπή, τότε με καθαρή συνείδηση του Έγώ του, δουλεύει για ώρισμένο σκοπό έχοντας δικά του ιδανικά, δικούς του πόθους.

Τά ομαδιασμάτα αυτά, τότε είναι πλεχτά ένωμένα και μās δείχνουνε έναν οργανισμό με τέλεια συνείδηση του προορισμού του, που τραβά ίσια τόν δρόμο του, τότε είναι χαλαρά προσκολλημένα κ' έτοιμα, κατά τήν περίσταση, ή, ακολουθώντας ένα κανονικό ζετυλιγμό, να μορφώσουνε, πιο ύστερα, έναν τέλειο οργανισμό ή να ξεχωριστούνε, στην πρώτη έφκαιρία, και να ένωθούνε με άλλες ομάδες για να κάμουνε καινούριους έθνικούς οργανισμούς.

Τέτοια είναι τά σημερινά έθνη κ' έτσι σήμερα τήν άπεικονίζουμε τά πιόστερα τήν ιδέα τής πατρίδας. Και βλέπουμε φυλές και λαούς παράταιρους να είναι σφιχτοδεμένοι και να νοιώθουνε άκέρια τήν ίκανότητά τους.

Έτσι ή Έλβετία, συνταίριασμα από τρεις διάφορες φυλές, που μιλούνε τρεις διάφορες γλώσσες, δείχνει μια γερή ένότητα με καθαρή συνείδηση του έθνισμού της. Τό ίδιο στη Γαλλία οί Προθηγκιάνοι κ' οί Βορινοί, οί Μπρετόνοι και οί Μπάσκοι κ' οί Ιταλοί τής Νίτσας κάμουνε ένα έθνος με τέλεια συνείδηση του Έγώ του. Έτσι οί Βορειοαμερικάνοι, πολύσπερμο ανάκταμα από όλες τις φυλές του κόσμου, έχουνε ένα κοινό ιδανικό και φαίνονται πως τραβούνε όλοια σε μιάν ένωση όλο και πιο σφιχτή και στο συνταίριασμα ενός τέλειου έθνικού οργανισμού. Στην Άουστρία όμως οί διάφοροι λαοί που τήνε μορφώνουνε, άν κι από πολλήν καιρό ένωμένοι σ' ένα δυνατό κράτος, δέν μπορούσανε ν' ομαδιαστούνε σφιχτά και φαίνονται σά να είναι έτοιμοι να ξεχωρίσουνε στην πρώτη έφκαιρία και να ένωθούνε με άλλες ομάδες ή και μοναχοί τους να κάμουνε καινούριους έθνικούς οργανισμούς.

Οί έθνικοί άφροι οργανισμοί είναι έθνικές όντο-

σύνες ζωντανές, που σε πολλά μπορείς να τις συγκρίνης με ζωικούς οργανισμούς, κι ακολουθούνε νόμους φυσιολογικούς σταθερούς στον ζετύλιμό του. Οί ζωικοί οργανισμοί είναι ομαδιασμά από λογής κύτταρα που τό καθένα έχει τήν ξεχωριστή του ζωή με μονάχα ομαδιασμένο με τάλλα μπορεί να ζήση. Τά κύτταρα άφτά, ειδικεμένα, στους άνώτερους οργανισμούς όλοια για ξεχωριστές δούλεψες, συνεργάζονται όλα μαζί για ένα σκοπό, τή διατήρηση τής ζωής του άτομου, του οργανισμού δηλ. που μορφώνουνε με τό ομαδιασμά τους, και τήν αιώνηση τής φυλής, του είδους. Στους έθνικούς οργανισμούς ό κάθε άνθρωπος, τό κύτταρο, σά να πούμε, δέν είναι ειδικεμένος από γεννησιμού του για ξεχωρη δούλεψη, με τά ίδια ψυχόρημα, για τή διατήρηση και τήν αιώνηση τής φυλής, υπάρχουνε και τους συγκρατούνε.

Όσο πιο δυνατό και πλεχτά ένωμένο είναι τό ομαδιασμά άφτό, ό έθνικός δηλ. οργανισμός κι όσο πιο δυνατό τά άτομα, άνθρωποι και φαμελιές, που τό μορφώνουνε, τόσο και τά ψυχόρημα που είπαμε πιο δυνατό κ' ή προκοπή του πιο μεγάλη.

Οί ζωικοί οργανισμοί για να προκόψουνε πρέπει να ζούνε σύφωνα με τήν ιδιαίτερή τους κατασκευή και με τή συμπερικυκλωσιά τους. Τό ψάρι δέν μπορεί να ζήση στη στεριά ούτε ό έλέφαντας στους πάγους. Τό λιοντάρι κλεισμένο στους ζωολογικούς κήπους δέν έχει πια τό μεγαλειό και τό άγέρωχο που είχε στην έρημο, και τό άηδόνι χάνει τή καλιά του σάν τό κλείσουνε στο κλουβί. Ό Έβρωπαίος για να ζήση στον ίσημερινό κι ό Ίντιάνος στην Έβρώπη πρέπει ν' αλλάζουνε τή ζήση τους, άλλοιότινα να τρώνε κι άλλοιότινα να ντύνονται. Τό ίδιο κ' οί έθνικοί οργανισμοί πρέπει να πηγαίνουνε ανάλογα με τό μέρος και τήν περικυκλωσιά που ζούνε, άναλογα με τά δικά τους τά φυσικά δουλέθοντας για τόν άληθινό δικό τους προορισμό.

Άλλος είναι ό τρόπος που πρέπει να κυβερνηθή ή Έλβετία που δέν έχει κανένα να τήνε πειράξη στα βουνά της, και άλλος που πρέπει να κυβερνηθή ή Άγγλία, που για να ζήση και να βασταχτή πρέπει να συγκρατήση και να διαφεντέψη τις άποικίες της σκορπισμένες στις γής τήν όψη, και γι' άφτό έχει ανάγκη από στόλο μεγάλο και δυνατό. Τά μεγάλα κράτη τής Έβρώπης ά δέν έχουνε μόνιμο και καλογυμνασμένο στρατό κινυνέθουνε να καταχωνιστούνε από τό γείτονά τους, ενώ τό Βέλγιο έχει μ-

νάχα να κοιτάξη πως να βασταξη τήν έσωτερική του άσφαλεια και τάξη.

Και όμως τό κάθε ξεχωριστό έθνος είναι μέρος μιας μεγάλης κοινωνίας, τής άθρωπότητας, και δουλεύει μαζί με τάλλα για τήν κοινή προκοπή έτσι προδέδει ό πολιτισμός. Ό ο πιο ξεχωρος είναι ό τρόπος που τό κάθε έθνος δουλεύει για τό κοινό καλό, όσο πιο άπατό του κρατιέται, τόσο πιο ξεχωρη είναι ή θέση του στην άθρωπότηα και τόσο πιο σιβαστό είναι από τους άλλους λαούς. Ένα έθνος για να είναι κάτι και να μπορεί να προκόβη κανονικά, δέν πρέπει ν' αποτραβιέται από τους άλλους λαούς και να γυρέθη να ζήση παρεμερισμένο, όπως οί Κινέζοι, γιατί τότε τό ξεπερνούνε και μένει πίσω, με ούτε να ξεχνη τά δικά του τά ιδανικά και τά φυσικά του και να γίνεται κομποτολίτικο, γιατί τότες πια χάνεται όλοια ή άτομικά του.

Ένα έθνος για να προκόβη πρέπει να κρατξ τά δικά του τά συστήματα και τά έθιματά του που του δίνουνε τήν ξεχωριστή τή μορφή, να στηρίζεται στα περασμένα και, παίρνοντας μαθήματα από τούτα, να διορθώνη τά λάθια του. Πρέπει να βλέπη πάντα όμπρός και να φιλοτιμιέται πως, δουλέθοντας για τήν πραγμάτωση του σκοπού του, να μπορεί να βρισκείται στην πρώτη γραμμή του πολιτισμού. Γι' άφτους όμως τους λόγους πρέπει να τμηξ τά συστήματα τά δικά του, να τά καλοφυλάξη και να περιηρανεύεται για τά έθιματά του. Έτσι μοναχα κρατιέται πιο ξεχωρη, και όσο σεβεται τόν έαφτό του, τόσο τό σεβονται πιο πολύ κ' οί άλλοι.

Δες τους Έγγλέζους πόσο κρατούνε στους παλαιούς πια τύπους και συστήματα και στις μισοχρονιάτικες φορεσιές σ' όλες τις έπίσημες τους τελετές, δες στην Ούγγαρία με πόση περιηρήνια κρατούνε στις έθνικές τους φορεσιές και στην έθνική τους γλώσσα, και πόσο μεγαλειό δέν έχει ό ήμερόνας στο Μαδρονόφι φορώντας τήν έθνική τή φορεσιά.

Θυμούνται, σάν είμουνα μικρό παιδί, τους Βουργάρους θεριστάδες που έρχόντανε στην Πόλη τήν άνοιξη, χορέθαιε και για μια δεκάρα πετούσανε τό καλπάκι τους κατά γής, πόσο τους γελούσαμε και τους περιφρονούσαμε. Σήμερα τό Βουργάριο καλπάκι έγινε έθνικό κι όλοι τό τιμούνε, μπορεί να το βρίζουμε με δέν τό περιφρονούμε πια.

Για μās όμως οι φορεσιές των πατεράδω μας, ή φουστάνελλα του στεριανού κ' ή βράκα του νησιώτη θυμίζουμε χρόνους δουλείας κ' είναι άναξτες φορεσιές

τηράκι βοσόλι που του έλεγε τήν κεριακή, δεκατέσσερεις, είτανε όρεχτικό και τής τό διώρισε από ανάγκη ό κ. Κούρης. Άδούθητο, δε δούλεβε πια τό στομαχι' έπρεπε να τό κεντήση, έπρεπε ίσως και να τό παστρώψη, για να τό ζυτηήσης. Από τόν καιρό, μπορεί να πη κανείς, που πιάσανε και τή ραδιογραφήσανε, ή όρεξη έπαψε να είναι ταχτική κάποτε ή παλιά ή συνήθεια, ή ενεργεια ή παλιά, τό ψυχόρημα τής ζωής τάκαταδύμαστο. τήν ζαναστυλώνανε και τά δόντια της άρπάζανε λαίμαργα τή θροφή και τήν υπαρέξη. κάποτες πάλι έπεφτε κάθε αντίσταση χάρου, δέν άνέβαινε ως τό στόμα ή θροφή. Τήν κεριακή, τις είκοσι μια του Γενάρη, που στοχάστηκε ό κ. Κούρης τά κλασσικά τά μέτρα τάντιδιαβροικά, χρειάστηκε συνάμα να τής άπαγορέψη κάθε φαγητό, άφου δε σήκωνε τό στομαχι της κ' έπρεπε πρώτα να ήσυχάση τής παράγγειλε να πίνη μόνο κεφίρι, ένα είδος γάλα που έχει πάθει ζύμωση και που πιπερίζει, στρείδια με λίγο λεμόνι και σαμπάνια. «Μου έλεγε ό κ. Κούρης πως θα τό καταχαιρότανε, άν μπορούσα να παίρνω ένα λίτρο κεφίρι κάθε μέρα και πως για σίγουρο άφτό είναι που θα με σώση», έγραφε ή Κατινούλα. Όστε με κάθε τρόπο κινύνεβε ό άβρωστος. Κατάντουσε κι ό ύπνος, άντις να

τήν αναπάθη να τήν κουράξη. «Κοιμήθηκα σήμερα τό πρωί ως τις όχτώ, προσμένοντας ως που με μου φερουνε τόν καφέ. του μηνούσε τήν τρίτη δεκάξη τόν ήπια και κοιμήθηκα πάλι άφου προγεμάτισα τό μισήμερι, ζανακοιμήθηκα ως τις τρεις και τέταρτο. Είπα του κ. Σεβιλιά πως είμαι ξεθεωμένη από τόν ύπνο και τόσο αδύνατη που δε θελήσα να σηκωθώ.» Και τή δεφτέρα, είκοσι δύο, άν και τήν ώφέλησε άμέσως τό περιήρημα τό μπισμουττο του κ. Κούρη, τά μαντάτα έλειναν. «Όλη τή νύχτα, σά σπασμένα τά κόκαλά μου. Δέν έκαμα παρά να γυρίζω στο κρεββατι μου και να κυλιούμαι. όλα, τά μαξιλλάρια μου, τό στρώμα, με πειράζανε και πονούσα.»

Τι παράξενο παιδί και πως άνάπαινε με τό παραμικρό! Στο ίδιο γράμμα ζακολουθούσε και σά νάλλαζε τό ύφος. «Είμαι τόντις αδύνατη. Με ό κ. Σεβιλιάς που είναι πάντα ήπιος άνθρωπος, μου λέει πως όχτώ μέρες θα μου φτάνανε για να κερδίσω πάλι ό τι έχασα και να παχύνω. Έτσι τά πάνε οί άβρωστοι, λέει, σάς τό είπε και σάς.» Παίρνω πάντα κεφίρι και σαμπάνια, ζουμι με άβγά ή άβγά με γάλα. Φανταστήτε πως κάλλια έχω τόν πόνο από τήν αδυναμία, γιατί πονεί κανείς λιγώτερο. Περιεργο να πείση έτσι άπάνω μου ή αδυναμία, ξαφνικά, χωρίς

τίποτα, χωρίς λόγο. Τό σάββατο είμουνα τόσο, με τόσο άχαμνά, δέν ζέρετε. Τήν κεριακή, κάτι καλύτερα και σήμαα δέν τά παμε δά πολύ άσχημα. Υποθέτω να λαβετε τά βοτάνια και τις φτέρες που σάς έστειλα, να χετε για μερικές μέρες στις καμαρές σας και τίποτις που νήχεται από μέσα.»

Φρέσκο φρέσκο τό μήνημα και δροσάτο. Νά, οί κάμαρες, τό σπίτι τό λατρεμένο του Παρισίου, άφτά είναι που τή συγκρατούσανε, άφτά είναι που τήν καρδιά τής θεέρινε. κ' έβρισκε πάντα τόν τρόπο γλυκά να τους τό ψιθυρίζη. «Τι καλοί που είστε όλοι σας για μένα και τί έφτυχία να χαιπιέται κανείς έτσι όπως μ' αγαπάτε. Όταν πονεί κανείς, του φάνεται άλήθεια πως πονεί λιγώτερο.» Ναι, σωστά έλεγε ή Κατινούλα. Τις τρεις μέρες εκείνες τις μέρες που κ' ίδια της νόμιζε πως νερό γινότανε ή ζωή της, πως έβρεγε άκαταπαρτα έβρεγε από τά σπλάχνα της μέσα και τήν άφινε άψυχη, τήν πέμτη άκόμη δεκατό, προτού τή γλυτώση τό γιαιτρικό του κ. Κούρη, λές και τήν μπουδίζανε να πέσει, να κατακυκλήση στα βράχια του χάρου, τά χέρια τάπαρμακα που από τό Πηρίσι, που από τό σπίτι, παρκακλεστικά και τεντωμένα, τής δίνανε τό θάρρος. «Έχτες τό βράδι, στο κρεββατι μου,

για τους 'Απόγονους των ἀθανάτων Προγόνων. Όσο ζούσανε οί ήρώοι του 'Αγώνα, χάρη στο θέλημα του 'Όθωνα και τής 'Αμαλίας, ή φουστανέλλα εΐτανε επίσημη φορεσιά. Πιο ύστερα τὰ παιδιά, ή νεώτερη γενεά, που σπούδασε στα σχολεία, που έμαθε πως είναι 'Απόγονος, δέν καταδέχτηκε τὰ ράκη τής δουλειάς. Η φουστανέλλα και τὸ τσαρούχι μυρίζε βουνό, μυρίζε στάνη, καθώς βουνό και στάνη μυρίζε, όπως γράφει ο Χατζηδάκης, ή γλώσσα που μιλούσανε όσοι εΐτανε έτσι ντυμένοι και δέν ταιριάζει σήμερα στους μουσκαναθρεμένους 'Απόγονους των Προγόνων.

Η κάθε εθνική όντοσύνη όσο πιο ξεχωρη είναι όσο πιο άπατή της στέκεται, τόσο πιο χρήσιμη είναι στον πολιτισμό, γιατί με τὰ δικά της μάτια βρίσκει καινούριες όψεις στην πολύμορφη ζωή και με τους δικούς της μεθόδους ξετάζει και γυρίζει να ξεδιαλύνει τὸ άπειρο τής φύσης μυστήρια. Δέ φτάνει ένα έθνος να είναι δυνατό και γερό, πρέπει να είναι και ωφέλιμο στην άθρωπότητα.

Πολλά έθνη περάσανε, πολλοί λαοί φανήκανε δυνατοί και τρομεροί στής γής τήν όψη, μα λίγοι είναι κείνοι που τὸ πέρασμά τους άφισε σημάδια βαθιοχάραχτα στην ιστορία του πολιτισμού. Τὰ πρώτα είναι έθνη που ζουνε χωρίς ιδανικό, που μόνο οδηγιούνται από τὸ υλικὸ και προκαιρινὸ κέρδος, ενώ τάλλα, που ζουνε με ιδανικά, δέν περνουνε άδιαφορετα γιατί δέ ζουνε ζωή άπλη και υλική, γιατί κλειδونه μέσα τους τήν 'Εθνική Ψυχή. Άφτη τὰ οδηγεί άθελά τους, πολλές φορές, στην άδιάκοπη ζήτηση κάποιου άψηλού, κάποιου έθγενικου σκοπου.

Δυὸ είναι τὰ ζητήματα που πρέπει κανείς να ξετάζει όταν θέλει να ξεδιαλύνει τις αιτίες που κανουνε ένα έθνος να προκοθή, ή να σκουντάφτη στον ξετυλιμό του. Πρώτα πρέπει να μελετήσει τήν ιστορία του για να νοιώσει τὸ σύστημά του, τὸ πως μορφώθηκε, τὰ ιδανικά του και τους πόθους του, ύστερα να κοιτάξει τήν περικυκλωσιά που μέσα της ζει, τὰ εμπόδια που έχει να περάσει, τους όχτρούς που έχει να πολεμήσει και να νικήσει, για να ξετυλιχτή λείψτερα και να δράσει για τὸ καλὸ τής δικής του άθρωπίνης ομάδας, για τήν κοινή τής άθρωπότητας πρόοδο και τὸν πολιτισμό.

Η Ρωμισούνη ή συγκαιρινή είναι τὸ τηλεφταίο ξεφανέρωμα τής 'Ελληνικής ψυχής. 'Απόγονοι και κληρονόμοι, μα μικρὸ κι άπραγὸ ακόμα παιδί, μιας εθνικής όντοσύνης που, στα λογής λογής και όποια

της ξεφανερώματτα, δέν πέρχασε άπαρατήρητη, μα πάντα, είτε με τή δόξα και τὸ μεγαλειό της, είτε με τή δυστυχία και τὸ χαμό της, στάθηκε χρήσιμη για τὸ κοινὸ καλὸ τής άθρωπότητας. Τήν εθνική άφτη όντοσύνη ή ιστορία τήν ώνόμασε 'Ελληνισμό από τὸ όνομα που είχε σὲ μιὰ από τις πιο μεγαλόπρεπες τις πιο δοξασμένες της εποχές.

Η 'Ελληνική ψυχή, ο 'Ελληνικός νοῦς, στην εποχή εκείνη μπόρεσε να δώσει στην άθρωπότητα τὸ πρώτο σκουντήμα προς τή λείψτερη σκέψη. Από τὸν άντικειμενικὸ και χωρίς πρόληψη τρόπο του 'Ελληνικού νοῦ να ξετάζει τὰ πράματα και να γυρίσει τήν αλήθεια βαστάει όλος ο συγκαιρινὸς πολιτισμός.

Ο 'Ελληνισμός τής αρχαιότητας στάθηκε ένας από τους πιο μεγαλοπείχειρους εθνικούς οργανισμούς. Μα κι ο διαδόχός του ο Μεσοχρονιάτικος 'Ελληνισμός, όσο κι αν άδικήθηκε από τήν ιστορία, έκαμε έργα μεγάλα, και τὸ διάβα του δέν απόμεινε άκαρπο. Έφερε στην μέση καινούρια ιδανικά. Έπηρε τὸ ιδανικό τής 'Ισραηλιτικής φυλής τὸ Μονοθεισμό και, ένώνοντάς το με τὸ 'Ελληνικό ιδανικό τής λείψτερης σκέψης, άνοιξε νέους δρίζοντες στον άθρωπινὸ νοῦ.

Ο νεώτερος 'Ελληνισμός, ή συγκαιρινή Ρωμισούνη, που βαττά κι από τους δυὸ, είναι δυνατό να μείνει πίσω από τους γονιούς της; Όχι βέβαια! Μα πρέπει πρώτα να γλυτώσει από τὸ βραχνά που τής πλακώνει τὸ στήθος, πρέπει να τσακίσει τις άλυσίδες που τήν κρατουνε σφιχτοδεμένη, για να μπορέσει να δουλέψει λείψτερα, να πραγματώσει τὸ ιδανικό της, και να φανή έξιο παιδί τής δοξασμένης τής φύτρας.

Στις κατοπινές σελίδες θα ξετάσουμε, στα πεταχτά τήν αρχαίον και τὸ Βυζαντινὸ 'Ελληνισμό. ύστερα θα προσπαθήσουμε να δοῦμε με λιγοστές γενικὲς γοαμμές ποιὸ είναι τὸ σύστημα τής συγκαιρινής Ρωμισούνης, ποιὸς είναι ο προορισμός της και με τί τρόπο πρέπει να δουλέψει για να πιτύχη τήν πραγματώση του ιδανικού της.

Πόλη

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΑ ΟΡΑΜΑΤΑ

Του Μήτην Κολομά

Τώρα που ή λίμνη, άξυτηνη παντοιά, κοιμάται, Τώρα που με τὰ σύνεφα παλαίβει τὸ φεγγάρι, Κ' ή θλίψη μέσα άπ' τήν καρδιά κάθε χαρὰ έχει πάρει. Δοιομοί τώρα άργόσυροι προς τὰ παλιά μου πάτε.

Στάγαπημένο πάει ο νοῦς τὸ παιδικὸ άκρογάλι, Ποῦ ή αἶρα σταίνει τὸ χορὸ και τὸ τραγοῦδι ο μπότης. Άχ! τάχα ακόμα άναγαλλίαν από τὸ πέρασμά της Τάνθια, οί βαρκοῦλες, ο γιάλος κ' ή θάλασσα ή μεγάλη;

Ένα σπιτάκι εὐλογητὸ θωρῶ να μοι γελῶν. Ο ήλιος μπαίνει άπ' τάνοιχτὰ πλατιά του παραθύρια, Μια γλάστρα άνεί τὰ ποσειδωνοῦ τὰ μπουγαρίνα μύρια, Κ' ένας ρυθμὸς βαθύφωνος σάν από λύρα δομάει.

Και μοῦ φαντάζει απόμακρον στο φέγγος που έχει στάξει Άπ' τή θανά του φεγγαριου γὰ από κανέν' αστέρι, Μια κόρη με σγουρόμακρον μαλλάκια, σάραγοχέρι Νάργουκεντῆ μου τῶνομα με πράσινο μετάξι.

Γενέθην Τρυγητής 1907.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΠΑΜΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΟΝ ΖΟΥΑΝ

(Στεφνή πράξη)

Ο Τανάργος. Έπιτυχία, έπιτυχία. Ο φίλος. Τὸ πιστεύεις; Ο Τανάργος. Δέν ζκουσες χειροκροτήματα; Δέν είδες που μ' έβγαλαν τρεις φορές στην σκηνή; Δέν παρατήρησες τὸν ένθουσιασμό; Ο φίλος. Όστε πείστηκες πιά για τήν έπιτυχία; Ο Τανάργος. Και βέβαια πείστηκα. Ο φίλος. Έπιτρέπεται να σ' έρωτήσω κ' εγὼ κάτι; Να μοῦ λύσης μερικὲς άπορίες που έχω. Ο Τανάργος. Ό,τι θέλεις, φίλε μου, ό,τι θέλεις. Ο φίλος. Και πρώτα για τους χαρακτήρες, σάν του Μελάνθη και του Μπιμπή. Ντόν Ζουάνηδες μαζι και σοβαροί, που αγαποῦνε και ψεύτικα και άληθινά μαζι, που σκέφτονται βαθιά μαζι και έπιπόλαια; Κι' ακόμα νομίζεις πως βρισκουνται στην δική μας τήν κοινωνία γυναίκες τέτοιες σάν τήν 'Ελλη και τήν 'Αρτέμιδα, με τίμιο χαρακτήρα μαζι και άτιμο, με έπιπολαιότητα τής στιγμής και θέληση με βάθος; Έγὼ θαρρῶ πως μόνο στα ζινα ρο-

μόνη, παραιτημένη, έτσι έννοιωθα, χωρίς να τὸ θέλω, είχα όρεξη να κλάψω και να κλάψω. Έπειτα κοιτάξα τις φωτογραφίες σας στον τοίχο· μοιάζατε όλοι σας τόσο ήσυχοι, τόσο φχαριστημένοι, που με μιὰς έσθησα τὸ κερὶ μου, βίχτηκα στο μαζελλάρι κι άποκοιμήθηκα. Ναι, σκε, άφεντη μου, ότι που τὸ είπα και τόκαμα. Σήμερις είμαι σάν ξανανιωμένη.»

Μια φορά, ξανανιωμένη γύρισε κι από τὸν κ. Χουίταρη, και σταθηκε τὸ μόνο κκλό που είδε από τὰ δυὸ τηλεφταία ραδιογραφήματα. Φαίνεται σὰ να λυπήθηκε κι ο κ. Χουίταρης τήν Κατινούλα. «Σήμερα, όταν τέλειωσε, τὸν δηγότανε τήν τετάρτη, δέκα έφτά, δηλαδή κατόπι από τὸ προύστερονό της τὸ ραδιογράφημα, είμουνε πολὺ κουρασμένη και μοῦ πανούσε τὸ κεφάλι· μοῦ είπε νανεβῶ σ' ένα μικρὸ τραπεζάκι που είχε τέσσερα γυαλίνα πόδια· κάθισα σὲ μιὰ καρεγάλιστα και μοῦ έκαμε, που λέει, ένα μπάνιο στατικό, ένα ήλεκτρικὸ μπάνιο. Βάσταξε τέταρτο τής ώρας και μοῦ είπε πως είναι αξιόλογο πρᾶμα για τις νεβραλγίες και τις νεβραστένειες. Μοῦ έκοψε τὸν πονοκέφαλό μου· τὸ αἷμα, λέει, μπαίνει σὲ κίνηση, ζωογονιεται κ' οί άρρώστοι άλλαζουνε διάθεση άμέσως, τους δίνει κίφι. Δέ φορούσα παρα τὸ πουκάμισό μου στην ήλεκτρική τήν καρέγλα κι

αμα σάλεβα, πετούσα κάτι φωνούλες, όχι από τὸν πόνο, μα γιατί ξαφνιαζόμουνε, που με κεντούσε σὰ βελόνι. Μοῦ έκαμε πολὺ καλὸ». Και τόντις καλὸ τής έκαμε κάμποσο, επειδή στο γράμμα τής άθρινής διαβασε ο 'Αντρέας κάτι λόγια που οί έλπιδες του, φτερωτές φτερωτές, ανέβηκανε άξασρα ως τὰ ούράνια· «Πολυαγαπημένε μου άφεντη, μεγαλήτερη έφτυχία δέν ξέρω παρα να σὰς γράψω, να σὰς καταστρώννω μάλιστα όλες μου τις άνοσιές στο χαρτί κι οτι μοῦ κατεβαίνει. Λοιπόν, έχτες τὸ βράδι, άφου γεμάτισα, είμουνε τόσο τόσο χαρούμενη και προθυμη από δέν ξέρω και γὰ τί λόγο, που πρώτη φορά μου, άφότου είμαι στο Μπ... έπιασα κ' έβραφα. Θυμαστε; Μοῦ έτυχε μόνο για σὰς να βράσω, σάν είσαστε δῶ τήν πρωτοχρονιά. Ένοιωθα μέσα μου μιὰ καινούρια, μιάν άλλη Κατινούλα που ξαναρχότανε στον κόσμο, κι όφτό μοῦ έκαμε τρισσότερο καλὸ άπ' οτι μπορεῖ κανείς να μοῦ πῆ και να μοῦ κάμη. Θαβρῶ πως κάτι θα ωφέλησε και τὸ ήλεκτρικὸ τὸ μπάνιο του κ. Χουίταρη, γιατί εκείνη τήν ώρα, μήτε στα χέρια μου αίστανόμουνε ζέστη μήτε τίποτις. Ο κ. Χουίταρης τὸ κατάλαβε πως έχτες είμουνε πολὺ κουρασμένη επειδή σὰ με ραδιογραφοῦσε άπάνω στο τραπέζι, άκκουμπούσα τὸ χέρι μου

άπάνω στο κεφάλι μου, ο τρόπος που κοιτόμουνε στο σανίδι, μαζι και τής μικρής καμερίτσας ή ζέστη, μ' ένοχλούσανε, και με ρώτησε αν πονούσα· «Να, τίποτα, τὸν άπαντῶ, μοναχικ πονοκέφαλος.» «Τι αγαθὸ κορίτσι, ως τόσο, μοῦ λέει τότες, με τήν πομονή της, με τὸ κουράγιο της. Συχνά τέτοιες πελάτισσες δέ βλέπω. Μια καλή καλή Μπρετόνισσα, γέννημα θρέμμα τὸν τόπου.» Κι όρισε που αρχίζει τις κουβέντες για μένα με τή Βιχτώρια. Και να σὰς πῶ τήν αλήθεια, όσο κι αν καμάρωνα μέσα μου, με σταναχωρούσε και λιγχι. Για τούτο, για τήν κούρασή μου, από καλοσύνη καρδιάς, μοῦ έκαμε μπάνιο ήλεκτρικὸ ένα τέταρτο τής ώρας. Βλέπετε πως δέν μπορῶ ναχω κανένα παραπονο. Να σὰς πῶ τώρα και κάτι άλλο, να γελάσετε. Σάν έλαβα τὸν τελέγραφό σας, τὸν έδειξα τὸν κ. Σεβίλα, που περηφανεφτηκε κιάλας, έπειτα τὸν άπόθεσα πλαγι μου, στο τραπεζάκι του κρεβατιου μου. Και καμώθηκα πως δέν πρόσεχα. Δέ βάσταξε. Τὸ ξερετε δὰ τί περιεργη που είναι ή Βιχτώρια· πήρε τὸν τελέγραφο και τονε διάβασε. Πίτηδες δέν τής τὸν έδωσα. Πήτε μου τώρα πως δέν είμαι καλήτερα και πως δέν είμαι μαργιόλα σάν και πρώτα.»

Έλαμπε στα λόγια της, έλαμπε στα κινήμα-

